

Наснко М.К. (Київ, Україна)

Сучасна українська література в слов'янському (та іншому) світі

Йдеться про переклади і публікації українських художніх та літературознавчих текстів у зарубіжних країнах. Автор оперує інформацією, що стосується літератури останніх двох десятиліть, але робить літературно-критичні екскурси і в давніші часи. Основну увагу звернуто на інтеграцію в зарубіжний літературний процес переважно художньо-вартісних творів українських письменників і дослідників літератури.

Ключові слова: художній текст, переклад, літературний контекст, іноземні мови, слов'янські літератури, критичне осмислення.

Речь идёт о переводах и публикациях украинских художественных и литературоведческих текстов в странах ближнего и дальнего зарубежья. Автор оперирует информацией, относящейся к последним двум десятилетиям, но предлагает литературно-критические экскурсии и в литературный процесс предыдущих лет. Основное внимание обращено на интеграцию в зарубежное культурное пространство преимущественно качественных в художественном смысле произведений украинских писателей и критических работ исследователей литературы.

Ключевые слова: художественный текст, перевод, литературный контекст, иностранные языки, славянские литературы, критическое осмысление.

We are talking about translations and publications of the Ukrainian artistic and literary texts in the near and far abroad. The author handles information related to the last two decades, but offers literary criticism and literary digressions process of previous years. The attention is focused on the integration in a foreign cultural environment mainly in the artistic sense of quality works of Ukrainian writers and researchers critical works of literature.

Key words: artistic text, translation, literary context, foreign languages, Slavic literature, critical reflection.

Звернувшись до цієї теми, я з подивом переконався, що нею сьогодні ніхто системно не займається. Від часу виходу в Німеччині «Порівняльної історії слов'янських літератур» Д. Чижевського (1968), а потім в Україні академічної «Української літератури в загальнослов'янському і світовому літературному контексті» (1987-1995), ґрунтовних публікацій про це не з'явилося в жодному друкованому органі чи видавництві України. Таке враження, що нікого це не цікавить. Недавно вийшла, наприклад, книжка «Літературна дефіляда» (двадцять літературних критиків про двадцятьох сучасних письменників) і в ній навіть згадки немає, що твором якогось там нашого письменника зацікавилися в такій чи такій країні. Тема, відтак,

опинилася на далекій периферії сучасного літературного процесу. Відбулося, наприклад, перевидання деяких матеріалів Леоніда Коваленка («Мовами світу. Літературно-критичні нариси». – К., 1984), захищено кілька дисертацій про переклади творів окремих письменників іноземними мовами (Валер'яна Підмогильного чи Валерія Шевчука), але ніде це не фіксується і послідовної роботи в цьому напрямку жоден університет чи академічний інститут не провадять. Бо поширюється враження, що й літературного матеріалу для такої роботи набирається останнім часом не дуже густо. Автор недавньої публіцистичної книжки «Діалог через океан» В. Абліцов, у якій ідеться про непрості стосунки Юрія Шевельова та Олесея Гончара, висловлює майже песимістичну думку: «Переклади української прози чи поезії – поки що не часті явища для європейського читача (про світового, очевидно, говорити немає сенсу)». Цій думці передує і спостереження автора щодо кризових явищ у вітчизняному книгодрукуванні: «...Нині ми видаємо по пів-книжки в рік на одного жителя України (зауважимо, що в часи М. Хвильового – це 30-ті роки минулого століття – було по 4 книжки, до того ж 70 % видань друкувалися українською мовою). Ситуація в Російській Федерації краща від нашої у 6 разів, у Польщі – в 24, Німеччині – в 38» [1, 143–144].

Незважаючи на таку ситуацію, усе ж українська книжка, зокрема і в слов'янський світ, потроху пробивається, хоча, на жаль, не в системному, а в індивідуальному (скажу так) порядку. Перекладаються в слов'янському та почасти в германському світі твори окремих молодших авторів – проза Ю. Андруховича, О. Забужко, М. Матіос, С. Жадана; драматургія Неди Неждани й А. Крима, поезія старших шістдесятників Ліни Костенко й І. Драча, дещо з літературної критики й історії та теорії літератури, однак, коли брати за широким рахунком, то це, звичайно, краплина в морі. По одній збірці поезій Ліни Костенко, наприклад, видано (коли йдеться про слов'янський світ) лише в Білорусії («Маруся Чурай», 1989), у Франції (російською мовою «Стихи», 1988) і в Словаччині («Над берегами вічної ріки», 1987). Як свідчать роки – все це відбувалося не в наші незалежні, а ще в радянські часи. Тоді ж російською мовою видавалися романи А. Дімарова «Його сім'я» і «Біль і гнів»; повість Ю. Мушкетика «Біла тінь» окремим виданням вийшла спочатку в Росії, потім у Литві, Чехословаччині й Німеччині, і лише згодом в Україні. Гуморески і фейлетони Олега Чорногуза друкувалися в усіх сатиричних журналах радянських республік, а також у Болгарії, Югославії, Словенії, Чехословаччині, Польщі. Його романи «Аристократ із Вапнярки» і «Претенденти на папаху» друкувалися російською, польською, словенською і болгарською мовами; з уривками

роману «Вавілон на Гудзоні» ознайомлений білоруський, естонський, литовський, грузинський, татарський, казахський, азербайджанський читач і навіть той, хто володіє мовою есперанто. Перекладено й опубліковано в різних країнах чимало повістей і романів Валерія Шевчука; видання за кордоном і в республіках СРСР романів Олеса Гончара не піддаються ніякому обліку; це може бути понад півсотня мов, на які перекладалися свого часу твори автора «Собору». Така кількість поступалася лише творам двох інших радянських письменників – Михайла Шолохова і Чингіза Айтматова, твори яких видавалися в близько 80-ти зарубіжних країнах.

Усе це, кажу, було в часи СРСР, хоча ідеалізувати їх, звичайно, не слід, бо тоді планомірне поширення української книжки в світі було аж надто забарвлене ідеологією. Для перекладів іноземними мовами спеціальний департамент (УЗАП – Управління захисту авторських прав) відбирав лише ті твори, що були (за радянським розумінням) дуже «витримані» в ідеологічному плані. До цієї роботи в країнах переважно соціалістичної співдружності (як тоді називали країни західних і південних слов'ян) залучалися найвідоміші і менш відомі письменники слов'янського, германського та почасти східних світів. У книжці Л. Коваленка «Мовами світу» серед перекладачів української літератури знаходимо такі відомі імена, як Л. Стоянов, С. Русакієв, П. Атанасов, І. Давидков – з Болгарії; І. Горак, Ю. Доланський, З. Геник-Березовська, В. Жидліцький, О. Зілінський, М. Неврли, М. Мольнар – з Чехословаччини (тодішня назва нинішньої Чеської і Словацької республік); М. Якубець, Ф. Неуважний, С. Козак – з Польщі; С. Суботін, О. Флакер – з тодішньої Югославії, П. Кірхнер – з НДР та ін., які були добре знаними й шанованими в УРСР та поза її межами [6, 288]. Літературознавці з української діаспори оперували тоді й відомостями про переклади іноземними мовами також творів, автори яких у материковій Україні вважалися буржуазними націоналістами і тому – ворожими для есересерівської системи. Маю на увазі, наприклад, що слов'янському світові відомими були в перекладах романи І. Багряного «Сад гетсиманський», В. Барки «Жовтий князь», У. Самчука «Марія», в яких художньо осмислювалися табуйовані в СРСР теми політичних репресій, голодомору чи ситуацій, що відбувалися в Україні під час фашистської окупації в 1941-1945 рр. Забороненим після 1968 року був в Україні та в СРСР, як знаємо, також роман Олеса Гончара «Собор», однак у Польщі його видавали ще і в 1972 році (в перекладі Казимира Трухановського) [13]. Російською ж мовою в Москві цей роман у перекладі Ізиди Новосельцевої вийшов тільки 1987 року, хоча готувався до друку в російському журналі «Дружба народів» одразу після публікації його в

київській «Вітчизні» (1968); однак, як писав у післямові до роману головний редактор того журналу Сергій Баруздин, після перекладу й підготовки верстки «дальше... дело не пошло» [2, 109]. Не пішло, бо в романі йшлося про людей, які не вклалися в той стандарт радянського «совка», мірки для якого, за словами Ліни Костенко, знімали «з пресованих бовдурів / І пружинно-спіральных негідників» [Див.: 12, 264].

Варто сказати, що тема про українську літературу в Росії потребує загалом окремої розмови, але тут наголосити все ж варто, що дуже багато в останні роки для її розвитку зробив голова Культурного фонду України в Москві Володимир Мельниченко, а також поет, перекладач і літературний критик Віталій Крикуненко. У 2004 році В. Крикуненко опублікував солідний том перекладів українських поетів російською мовою [5], а в 2000-му студію «Украинская литература: российские адреса», в якій проаналізовано літературну українську ХХ століття тих авторів, що жили і творили на території сучасної Російської Федерації. До 90-х років ХХ ст. та українця «пряталась за тяжёлой дверью спецхранов. Она была похожа на затонувшую Атлантиду: кое-кто о ней слышал, но никто толком ничего не знал» [7, 96]. Справді, що ми знали про українські літературні видання, які виходили протягом 20-30-х років ХХ ст. у Краснодарі, Ростові-на-Дону, в Саратові чи й у самій Москві? Або про те, що перші літературні дебюти Василя Барки, автора роману «Жовтий князь», починалися на Кубані? Зараз стало можливим про все це говорити вільніше, до чого доклали чи й нині докладають немало зусиль українці за походженням і науковим зацікавленням Ю. Барабаш та Н. Над'ярних (літературознавці), І. Карабутенко і А. Руденко-Десняк (публіцисти й перекладачі), В. Большаков і П. Жур (шевченкознавці), І. Шишов (поет, літературознавець і художник), Г. Турков (далекосхідний поет і перекладач українською та російською з японської та китайської мов), В. Чумаченко (Краснодарський дослідник української літератури) та ін.

Середньостатистичний (якщо можна так сказати) читач у країнах слов'янського світу дещо знає про українську літературу здебільшого в її класичному варіанті. Ще академік О. Білецький (у студії «Українська література серед інших літератур світу») наголошував, що в слов'янському світі до початку ХХ століття знали переважно Шевченків «Кобзар». «Чехам, наприклад, Шевченко дорогий уже тим, що... прославив у поемі «Єретик» національного героя Яна Гуса... Живим зв'язком став Шевченко між болгарською та українською літературою... Не відразу визнала Шевченка польська, навіть демократична література» [3, 23–24]. З інших класиків порівняно активно до слов'ян доходили твори

Марка Вовчка (їх перекладали ще за життя письменниці російською, чеською і хорватською мовами); Івана Франка, якого, хоча й з певними негаціями, добре знали в Польщі, Німеччині та Росії; знали й Михайла Коцюбинського, збірки оповідань якого виходили, зокрема, 1906 р. – польською у Варшаві; 1910-го – чеською у Празі; того ж року вийшов перший (а через рік другий) томи прози письменника російською мовою, а 1912-го р. повість «Тіні забутих предків» друкувалася одночасно і українською, і російською мовами. У радянські часи майже в усіх слов'янських країнах виходили (або ставилися) драми М. Куліша й О. Корнійчука; у 1928-1930 рр. перекладався білоруською і російською мовами роман А. Головка «Бур'ян»; протягом 30-70-х рр. ХХ ст. він виходив також польською і чеською мовами; «Вершники» Ю. Яновського знали у Франції завдяки Луї Арагону; більш-менш регулярно виходили в слов'янських країнах добірки віршів чи й окремі книжки поезій П. Тичини, М. Рильського, В. Сосюри, трохи молодшого за них А. Малишка, поетів-шістдесятників М. Вінграновського, В. Симоненка та ін. Частіше публікувалися, щоправда, не кращі ліричні твори чи поеми цих поетів, а тільки ті, в яких переважав ідеологічний складник. За винятком, можливо, ранньої поезії П. Тичини, яка в багатьох випадках (за свідченням цитованого вже О. Білецького) справляла «за рубезами СРСР враження нововідкритої Америки в галузі художнього слова» [3, 23–24].

Переклади і видання творів у зарубіжних країнах – це лише перший етап їх освоєння іноземним читачем. Другий – це літературно-критичне осмислення перекладного матеріалу. Шлях до цього буває непростий, оскільки потрібен, як знаємо, відповідний літературознавчий талант. Такий, який синтезував би в собі, крім літературознавчого, також філософсько-естетичний хист. Маю на увазі давніших класиків такого жанру Аристотеля й Гегеля, а в українські новіші часи – І. Франка, Д. Чижевського, почасти О. Білецького. У слов'янських країнах такого рівня таланти стали з'являтися в романтичну пору (перша половина ХІХ ст.), а в ХХ ст. – таланти, що поєднували в собі історико-культурні і модерні уявлення про художню творчість. Тут у кращому світлі постає англо-франко-німецька інформація про українську літературу. Англomовний світ, наприклад, має більш-менш достатнє уявлення про українську літературу з перекладеної англійською мовою Ю. Луцьким «Історії української літератури» Д. Чижевського (друге видання, в якому розділ про модерну літературу написав сам О. Луцький, вийшло в 1997 р.); Анна-Галя Горбач німецькою мовою видала стислий курс історії української літератури від часів «старого» романтизму до творчості В. Стуса й І. Калинця; французькою мовою в 90-х роках ХХ ст.

перекладено «Історію української літератури» М. Возняка; О. Пахльовська створила італійською мовою навчальну книгу «Українська літературна цивілізація» (1998). Кілька проблемних монографій та оглядових студій зарубіжних авторів опубліковано також німецькою і кількома слов'янськими мовами – польською, словацькою, чеською, хорватською, сербською. З погляду теоретичного на особливу увагу заслуговують монографії австрійського професора Стефана Симонекка про літературні стосунки І. Франка з поетами-модерністами з об'єднання «Молода муза» і польського професора Степана Козака про літературу доби Україно-слов'янського братства святих Кирила і Мефодія (діяло в 1845-1847 рр.). У Польщі також в останні роки вийшли книги польських (часом – українського походження) авторів: Василя Назарука («Twórczość poetycka Bohdana Ihora Antonycza», 2007), Ігоря Набитовича («Універсум sakrum'u в художній прозі: від модернізму до постмодернізму», 2008), Галини Корбич («Захід. Польща. Росія в літературно-критичному дискурсі раннього українського модернізму», 2012) та колективна праця упорядника Роберта Папіського «Jarosław Iwaszkiewicz i Ukraina» (2010). Ряд публікацій присвятили українському літературному процесу чеський і словацький професори Іво Поспішил і Міхал Роман.

На американському континенті тривалий час плідно працював згаданий професор-україніст Торонтського університету Юрій Луцький (англомовні монографії «Літературна політика на радянській Україні 1917-1934», «Між Гоголем і Шевченком», «Українська література в 20 сторіччі» та ін.), а останнім часом привернули до себе увагу англомовні літературознавчі студії В. Чернецького і М. Шкандрія. Навчаючись і працюючи в США, одесит Віталій Чернецький опублікував монографію про сучасну українську та російську літературу в контексті глобалізації (Mapping Postcommunist Cultures: Russia and Ukraine in the Context of Globalization, 2007). Канадець Мирослав Шкандрій дослідив українсько-єврейські літературні зв'язки в монографії «Jews in Ukrainian Literature: Representation and Identity» (2009), професор із Чикаго Йоханан Петровський-Штерн опублікував книжку, яка містить п'ять біографічно-критичних силуетів письменників-євреїв, що вибрали для творчості українську мову і стали українськими письменниками («The Anti-Imperial Choice: The Making of the Ukrainian Jew», 2009). Йдеться конкретно про Грицька Кернеренка, Івана Кулика, Раїсу Троянker, Леоніда Первомайського і Мойсея Фішбейна...

Праці материкових літературознавців у перекладах бодай європейськими мовами виходять (ніде правди діти) не густо. Після

двотомника Л. Новиченка «Избранные работы» (Москва, 1985) за межами України з'явилося щонайбільше дві-три нових авторських позиції. В Хорватії та в Росії, зокрема, опубліковано дослідження І. Дзюби «Шевченків “Кавказ” на тлі непроминального минулого». Його ж російськомовний тритомник досліджень «Сквозь завихрения времени» вийшов у Києві у «Видавничому домі Бураго». Значну інформацію про український літературний процес містили, а почасти й досі містять, щорічні українознавчі збірники, що виходили, починаючи з 90-х років ХХ ст., у Варшавському (за редакцією С. Козака) та Ягеллонському (за редакцією В. Мокрого) університетах. 1997 року 3-й номер хорватського журналу «*Casopis Matice hrvatske*» цілком був присвячений Україні та українській літературі; така ж тематика стала головною у віденському альманасі «*Osterreichische Osthefte*» (2000, № 3-4) та в болгарському альманасі «Панорама» (2007, № 12). У них хорватською, німецькою та болгарською мовами опубліковані окремі твори українських письменників та статті українських дослідників про літературний процес в Україні. Йдеться, зокрема, про есе «Гуманітарна національна аура...» Ліни Костенко, «Розмисли» Павла Загребельного, ряд художніх текстів А. Малишка, Д. Павличка, Ліни Костенко, І. Драча, Ю. Винничука, Є. Кононенко, О. Забужко та ін., а також про публіцистику А. Матвієнка, А. Погрібного і В. Яворівського. Професор із Пряшева Міхал Роман переклав і опублікував словацькою мовою монографію М. Наєнка «*Ukrajinsky literarny romantyzmus. Dobovy a naddobovy*» (Банська Бистриця, 2006); в Хорватії Володимир Галик видав монографію «Іван Франко і хорватська культура» (2012), а Джуро Відмарович – дослідження «Українсько-хорватська тема» (2012).

Трохи ширший і активніший вигляд має рецензування окремих українських праць у зарубіжних журналах та фахових збірниках. Першість тут належить, либонь, книжці Тамари Гундорової «Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн» (2005). Цю книжку (фрагменти її друкувалися в Польщі й Хорватії) відрецензовано практично всіма мовами, що є офіційними в ООН. На позір, мабуть, тому, що в її назві звучить печально «модна» чорнобильська тема. Але хочеться вірити, що ще й через артикуляцію в книжці критично виваженої інформації про наявність в Україні серйозної постмодерної літератури. Інші рецензії в зарубіжних виданнях, скажімо, на книжку Г. Грабовича «До історії української літератури» (М. Павлишин, англійською мовою, Торонто, 1999) чи М. Наєнка «Краса вірності» (В. Панченко – російською, Москва, 1982), його ж «Романтичний епос» (Іван Яцканин – словацькою, 2001),

«Українське літературознавство» (Іво Поспішил – чеською, Брно, 1998; Ервін Ведель – німецькою, Гейдельберг, 2001), «Художня література України» (Міхал Роман – словацькою, Брно, 2007) інформують читачів зарубіжжя, що є в Україні і сучасне трактування класичної літератури та класичного літературознавства. Проаналізувавши деякі з цих рецензій (на книгу М. Наснка «Українське літературознавство», 1997), М. Ігнатенко опублікував аналітичний матеріал з назвою «Книга, яку помітили на Заході» («Всесвіт», 2003, № 5-6, с. 154-166). Залишилося... небагато: перекласти цю інформацію (хоча б названі книги) ще й бодай кількома слов'янськими та оонівськими мовами.

На окрему згадку заслуговує такий фундаментальний проект, як монографія Д. Наливайка «Очима Заходу» (1998). Він, на жаль, не закінчений, оскільки охоплює лише матеріал давньої української літератури та частково – початки нової. Автор наводить свідчення про Україну найрізноманітніших зарубіжних дослідників, в обсервацію яких обов'язково потрапляють знакові для свого часу твори («Слово про Ігорів похід», наприклад). Є тут і стислі згадки про твори тих європейських авторів, теми для яких узято з українських історичних подій («Есе» Монтеня, поеми Байрона і В. Гюго з однаковою назвою «Мазепа» тощо). Більш «літературною» в цьому розумінні була видана 2010 року книжка Л. Рудницького «Світовий код українського письменства», в якій, проте, йдеться лише про окремі грані українсько-німецьких та українсько-англійських літературних стосунків.

Ширший задум був у Г. Грабовича, зокрема в його студії «Українська література та Європа: апорії, асиметрії та дискурси». Дослідник у ній почасти використав тематично близькі до цієї проблеми студії О. Білецького («Перекладна література візантійсько-болгарського походження», 1947) та Д. Чижевського (німецькомовна «Порівняльна історія слов'янських літератур», 1968), але й висловив суто свій погляд на заявлену в назві статті проблему. Він спробував глянути на неї з історико-теоретичної перспективи, прийшовши, однак, до не зовсім прийняттого висновку. Метод дослідника можна назвати російсько- і польсько-центричним, оскільки, на його думку, світ, зокрема європейський, щось про українську літературу дізнавався в основному не безпосередньо від неї, а виключно через посередництво польських та російських джерел. Дослівно в автора це звучить так: «...Поява України й українських літературних топосів ув європейському літературному каноні залежала від того, наскільки до нього зуміли ввійти польська та російська літератури (кожна зі своїми особливостями)... Українська література Нового часу

починається з подвійної апорії: вона виходить на загальну європейську сцену не під своїм іменем, а за посередництва відоміших польської та російської літератур, не усвідомлюючи гаразд і тим паче не артикулюючи свою літературну ідентичність» [4, 26]. М'яко кажучи, це наклеп на українську літературу. По-перше, і Котляревський, і Шевченко, і Марко Вовчок, і Франко свою літературну ідентичність завжди пов'язували саме з Україною (а не з Польщею, російською чи австро-угорською імперіями). По-друге: Тереза Робонсок (псевдонім *Тальві*) ввела згадку про І. Котляревського в англomовний контекст без будь-якого посередництва, а зі знання його саме оригінальних творів (30-ті роки XIX ст.). Лейпцігське видання «Новые стихотворения Пушкина и Шевченки» (1859) готувалося теж без російського посередника. Упорядник цього видання зазначав: «Следующие (українські. – *М.Н.*) стихотворения присланы на малороссийском языке с примечанием, что стихи Шевченко – выражение всеобщих, накипевших слёз; не он плачет об Украине – она сама плачет его голосом» [10, 7]. Так само, без чийогось посередництва, в Європу прихотили багато творів інших українських авторів, особливо в останні двадцятиліття. Романи й повісті Валерія Шевчука публікувалися в ряді слов'янських країн, а перекладачі їх працювали безпосередньо з оригіналом тих творів. Довідник Спілки письменників інформує, що твори Оксани Забужко виходили 16-ма іноземними мовами і, думаю, без будь-якого посередника [11, 163]. Роман В. Шкляра «Ключ» перекладався болгарською та вірменською мовами теж з оригіналу. У 2012-2013 роках його роман «Чорний Ворон» вийшов у Словаччині та в Англії. Деякі драми Неди Неждани існують уже в перекладах французькою мовою, а одна з них («Той, що відчиняє двері») вміщена в каталозі кращих п'єс Європи. Нещодавно Клавдія Дате переклала німецькою мовою роман Марії Матіос «Солодка Даруся», і там про якогось посередника говорити навіть не доводиться. Це ж можна сказати про переклади «...Дарусі» польською (перекладачка Анна Коженювська-Бігун) чи російською (перекладачка Єлена Марінічева) мовами. Між іншим, польський переклад роману потрапив до п'ятірки фіналістів премії «Ангелус-2010» для літератур країн Східної та Центральної Європи. А там було 54 претенденти із 23 країн [9]. Менше щастить на іноземні переклади суто поетичним творам; македонською, сербською і хорватською мовами публікуються окремі поезії Анни Багряної; поема-кліп С. Бондаренка «Нічна розмова з Європою» вийшла минулого року англійською (і паралельно українською) мовами; в Канаді англійською опублікований сатиричний роман О. Черногуза «Ремезове болото», новели «Янічка» і

«Алконавти», кілька статей із книжки «Діти колонії» (перекладачі Анатолій Біленко, Рома Франко і Марта Олійник).

Активно в останні роки популяризує в московському журналі «Новий мир» сучасну українську літературу М. Назаренко. Разом із Т. Кохановською вони публікують огляди з назвою «Український вектор» протягом 2011-2012 рр. в усіх парних числах видання «всього дванадцять подач, кожна не менше аркуша. Сміливий задум, і – що головне – реалізований гідно») [8]. Крім оглядів, цей журнал умістив і ряд перекладених російською мовою творів давнішої сучасної літератури, зокрема – поезій Б.-І. Антонича й В. Стуса, різножанрових творів Ю. Андруховича, С. Жадана, О. Забужко (розділи з роману «Музей покинутих секретів»), Ю. Іздрика, Ю. Винничука, Т. Прохаська, Т. Мальярчук, Н. Сняданко й ін. За художньою якістю, твори цих авторів різні; деякі захарашені ненормативно у лексиці, але важливий факт представлення їх у виданні ближчого зарубіжжя, через яке з'являється шанс пробитися і в зарубіжжя далше. Підключився до цієї роботи й московський журнал «Дружба народів», який уже в першому номері за 2013 рік опублікував ряд віршів О. Сливинського й І. Іздрика, оповідання Н. Сняданко, П. Вольвача та ін. Не обійшлося, як пише цитований автор «Літературної України», й без ложки дьогтю – «тексту донецького “теоретика” літератури О. Корабльова. Той у національних рухах, що зруйнували фундамент милої йому “союзної держави”, бачить – попри історичні рації – явний рух назад, бо це рух до архаїчних державних форматів, у яких використовується національна ідея, і ведуться пошуки національної ідентичності... Не будемо це коментувати, – продовжує цитований автор, – а от віднесення Корабльовим, цим противником національної ідентифікації, до російських письменників... Тараса Шевченка могло би привернути увагу читача» [8]. Світ, проте, рухається не в напрямку фальсифікатора і противника національних ідентичностей Корабльова. В Хорватії тільки в 2011 р. вийшли книга поезій Б.-І. Антонича «Міст через епохи» і роман М. Матіос «Солодка Даруся» (2011); в Австралії (Мельбурн) англійською мовою – книжка оповідань і повістей А. Дімарова «В тіні Сталіна» (1989); 2001-го року в Вінніпезі (Канада) теж англійською мовою опубліковано його ж збірку повістей «Зламани крила»; 2002-го (теж у Канаді) – повісті й оповідання А. Дімарова, Є. Гуцала і Олени Звичайної під загальною назвою «Голодомор»; у паризькому Книжковому салоні на початку цього року були представлені антологія української поезії «Сонячні кларнети» (переклад Д. Чистяка) та книжки французькою Марини Гримич і Івана Рябчія. А в березні ц. р. в Лондоні проведено «Тиждень читань актуальної

української та грузинської драм». Мета – відбір кращих із них для втілення на сценах провідних європейських театрів. Зокрема – і театрів слов'янського світу, у якому з роками, думається, сектор української літератури буде дедалі ширшим. Головне – уважно, послідовно і системно вивчати, аналізувати цей процес. Будемо сподіватися... Бо ж надія, як казали давні латиняни, вмирає останньою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Абліцов В.* Діалог через океан. – К., 2012; 2. *Баруздин С.* Об Олесе Гончаре // Гончар О. Собор. – М., 1987; 3. *Білецький О.* Збір. праць у 5 т. – К., 1965. – Т. 2; 4. *Грабович Г.* Українська література та Європа: апорії, асиметрії та дискурси // Критика. – 2012. – № 4; 5. ИЗ ВЕКА В ВЕК. Украинская поэзия. – Москва, 2004; 6. *Коваленко Л.* Мовами світу. – К., 1984; 7. *Крикуненко В.* Украинская литература: российские адреса // Литературное зарубежье. Проблема национальной идентичности. – М., 2000; 8. *Лисий І.* Сьогодення українсько-російських літературних взаємин // Літературна Україна. – 2013. – 11 квітня; 9. *Марія Матіос:* Про літературу в Україні говорять пошепки, як про срамну хворобу // Українська правда. – 2013. – 28 березня; 10. Новые стихотворения Пушкина и Шевченки. – Лейпциг, 1859; 11. *Оксана Забужко* // Сучасні письменники України. *Бібліографічний довідник.* – Біла Церква, 2011; 12. *Сверстюк Є.* Шістдесятники і Захід // Українське слово. Хрестоматія. В 4-х н. – К., 2001. – Кн. 4; 13. *Honczar O.* Sobor. – Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1972.

Палій О.П. (Київ, Україна)

Просторова та нарративна архітектоніка роману Іржі Крадохвіла «Авіон»

Стаття присвячена аналізу часопросторових і нарративних параметрів роману чеського письменника-постмодерніста Іржі Крадохвіла «Авіон». Розглядаються структурні особливості побудови тексту та урбаністичний хронотоп твору як форма художнього мислення. Показано, що урбаністичний хронотоп постмодерністського роману набуває нових структуротвірних можливостей і значення оригінального творчого методу.

Ключові слова: *постмодерністський роман, урбаністичний хронотоп, нарративний простір, архітектоніка твору.*

Статья посвящена анализу временно-пространственных и нарративных параметров романа чешского писателя-постмодерниста Иржи Крадохвила «Авион». Рассматриваются структурные особенности построения текста и урбанистический хронотоп произведения как форма художественного мышления. Показывается, что урбанистический хронотоп постмодернистского романа